

The effectiveness of teaching spiritual intelligence skills on reducing burnout and academic self-regulation in elementary school female students participating in Quran and Etrat competitions

ARTICLE INFO

Article Type
Research Article

Authors

Masoumeh Moghimi Firouzabad^{1*}
Nabiollah Rezaei²

How to cite this article

Moghimi Firouzabad Masoumeh, Rezaei Nabiollah. The effectiveness of teaching spiritual intelligence skills on reducing burnout and academic self-regulation in elementary school female students participating in Quran and Atrat competitions, *Journal of Quran and Medicine*. 2023; 8(1): 61-67.

1. Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran

2. PhD of general psychology, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran (corresponding author).

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: moghimi@cfu.ac.ir

ABSTRACT

Purpose: This research was conducted with the aim of determining the effectiveness of spiritual intelligence skills training in reducing burnout and academic self-regulation of students participating in Quran and Atrat competitions.

Materials and methods: The current research was a semi-experimental type with a pre-test-post-test design with a control group. The research population included the fifth grade female students of district 3 of Tehran in the academic year 2021-2022. Using the available sampling method, 30 students participating in the Quran and Atrat competitions were selected from the study population and were randomly replaced by the experimental group (15 people trained in spiritual intelligence skills) and a control group. The experimental group received spiritual intelligence skills training in 9 sessions and no intervention was done for the control group. For data collection, Berso's academic burnout questionnaires were used, and for academic self-regulation, Bouffard, Vezio and Larouche questionnaires were used. The data were analyzed using the analysis of covariance method.

Findings: The findings showed that the burnout and academic self-regulation scores of the students participating in the Quran and Atrat competitions of the experimental group compared to the students participating in the Quran and Atrat competitions of the control group improved significantly after the test. Therefore, teaching the skills of spiritual intelligence is effective on the enthusiasm, burnout and academic self-regulation of students participating in Quran and Atrat competitions.

Conclusion: It can be concluded that spiritual intelligence skills training can be used to increase academic self-regulation and reduce academic burnout of students participating in Quran and Atrat competitions. Also, the application of spiritual intelligence skills is effective in improving academic emotions and self-regulation processes of learning in students participating in Quran and Atrat competitions.

Keywords: *Teaching spiritual intelligence, academic burnout, academic self-regulation*

واژگان کلیدی: آموزش هوش معنوی، فرسودگی تحصیلی، خودتنظیمی تحصیلی.

تاریخ دریافت: 1401/10/23

تاریخ پذیرش: 1401/12/25

*نویسنده مسئول: moghimi@cfu.ac.ir

اثربخشی آموزش مهارت‌های هوش معنوی بر کاهش

فرسودگی و خودتنظیمی تحصیلی در دانش آموزان

دختر ابتدایی شرکت کننده در مسابقات

قرآن و عترت

مقدمه

دانش‌آموزان نیروهای خلاق جامعه هستند اگر روش‌های آموزش درست باشند، می‌توانند در امر تحصیل موفق بوده و موجبات پیشرفت‌های فردی و اجتماعی را فراهم کنند. زندگی تحصیلی، یکی از مهم‌ترین ابعاد زندگی اشخاص است که بر سایر ابعاد زندگی تاثیر فراوان دارد. در این بین یکی از مسائل و مشکلات اساسی زندگی افراد و نظام آموزشی هر کشور، افت تحصیلی و پایین بودن سطح عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان است. این پدیده علاوه بر زبان‌های هنگفت اقتصادی، سلامت روانی فراگیرندگان را به خطر می‌اندازد. عوامل مختلفی بر عملکرد تحصیلی افراد تاثیر می‌گذارد که متخصصان تعلیم و تربیت آن‌ها را به چهار دسته عوامل فردی، آموزشگاهی، خانوادگی و اجتماعی تقسیم کرده‌اند که در بین عوامل فردی، یکی از عوامل تاثیر گذار بر عملکرد تحصیلی افراد، هوش و توانایی ذهنی او است (1). جمله مهم‌ترین نگرانی‌های خانواده‌ها پیشرفت تحصیلی و جلوگیری از افت تحصیلی است. افت تحصیلی نقطه مقابل پیشرفت تحصیلی است که تاثیر بسزایی در سرنوشت فرد و همچنین هزینه‌گرافی به خانواده و جامعه تحمیل می‌کند.

نظام‌های تعلیم و تربیت از دیر باز در راستای تحقق اهداف ویژه‌ای شکل گرفته و در این میان، سه حیطه شناختی، عاطفی و روانی-حرکتی به‌عنوان جهت‌گیری‌های اصلی تغییرات پرورشی مورد توجه قرار می‌گیرد (1، 2). هر چند که حیطه‌های مذکور به صورت نظام یافته به هم وابسته هستند لکن در این میان، حیطه عاطفی به‌عنوان موتور محرکه مداخلات آموزشی به حساب می‌آید، به نحوی که کاستی‌های موجود در این عرصه ممکن است به بروز پیامدهای رفتاری در امر تحصیل منتهی گردد که مشخصاً به صورت تعلل و شرکت کننده در مسابقات قرآن و عترت نمایان می‌گردد. از آنجاییکه دانش‌آموزان به‌عنوان رکن اساسی نظام آموزشی کشور، در دستیابی به اهداف نظام آموزشی نقش و جایگاه ویژه‌ای دارند، توجه به این قشر از جامعه از لحاظ آموزشی و تربیتی، باروری و شکوفایی هرچه بیشتر نظام آموزشی و تربیتی جامعه را موجب می‌گردد. با این وجود از کل دانش‌آموزانی که وارد نظام آموزش و پرورش می‌شوند، تعداد کمی از آن‌ها می‌توانند استعداد‌های خود را شکوفا کنند و در این عرصه موفق گردند (2). این نشان می‌دهد که دانش‌آموزان با استعداد ممکن است در ایجاد انگیزه برای شکل دادن به فعالیت‌های تحصیلی خود، به مهارت‌های بیشتری نیاز داشته باشند (3).

معصومه مقیمی فیروزآباد^{1*}

استادیار گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

نمی‌الله رضایی²

دانش‌آموخته دکتری تخصصی روان‌شناسی عمومی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران (نویسنده مسئول).

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف تعیین اثربخشی آموزش مهارت‌های مهارت‌های هوش معنوی بر کاهش فرسودگی و خودتنظیمی تحصیلی دانش‌آموزان شرکت کننده در مسابقات قرآن و عترت انجام گرفت.

مواد و روش‌ها: پژوهش حاضر از نوع نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه مورد پژوهش شامل دانش‌آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی منطقه 3 تهران در سال تحصیلی 1401-1400 بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس، 30 نفر دانش‌آموز شرکت کننده در مسابقات قرآن و عترت از جامعه مورد مطالعه انتخاب و به طور تصادفی گروه آزمایش (15 نفر) آموزش مهارت‌های هوش معنوی و یک گروه کنترل جایگزین شدند. گروه آزمایش آموزش مهارت‌های هوش معنوی را طی 9 جلسه دریافت نمودند و برای گروه کنترل مداخله‌ای انجام نگرفت. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های فرسودگی تحصیلی برسو و برای خودتنظیمی تحصیلی از پرسشنامه بوفارد، وزیو و لاروشه استفاده شد. داده‌ها با استفاده از روش تحلیل کوواریانس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که نمرات فرسودگی و خودتنظیمی تحصیلی دانش‌آموزان شرکت کننده در مسابقات قرآن و عترت گروه آزمایش نسبت به دانش‌آموزان شرکت کننده در مسابقات قرآن و عترت گروه کنترل در پس‌آزمون، به طور معناداری بهبود یافته است. بنابراین آموزش مهارت‌های هوش معنوی هوش معنوی و بر اشتیاق، فرسودگی و خودتنظیمی تحصیلی دانش‌آموزان شرکت کننده در مسابقات قرآن و عترت اثربخش است.

نتیجه‌گیری: می‌توان نتیجه‌گیری کرد که از آموزش مهارت‌های هوش معنوی برای افزایش خودتنظیمی تحصیلی و کاهش فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان شرکت کننده در مسابقات قرآن و عترت استفاده کرد. همچنین کاربست مهارت‌های هوش معنوی در بهبود هیجانات تحصیلی و فرآیندهای خودتنظیمی یادگیری در دانش‌آموزان شرکت کننده در مسابقات قرآن و عترت اثر بخش است.

متنوعی وجود دارد و هر یک از دیدگاه‌ها از زاویه خاصی به این امر پرداخته اند.

از سوی دیگر چنانچه بیشتر عنوان شد، در تغییر فرسودگی و خودتنظیمی تحصیلی به نقش هوش معنوی تاکید شده است. توضیح این که هوش معنوی یک توانایی ناظر بر ظرفیت ادراک، ابراز، شناخت، کاربرد و کنترل هیجان‌ها در خود و دیگران است (10). هوش معنوی عبارت است از هوش معنوی در واقع مربوط به مهارت‌های احساسی، جهت درک درست و بیان احساسات، همسو کردن احساسات با فرآیندهای شناختی، درک احساسات و کارکردشان برای موقعیت‌های مختلف و بالاخره مدیریت و کنترل احساسات است (10). مبتنی بر این دیدگاه می‌توان استنباط نمود که هوش معنوی در بسیاری از زوایای و فرسودگی تحصیلی درگیر بوده و از طرفی خودتنظیمی رفتارهای تحصیلی نیز می‌تواند دخیل باشد.

مواد و روش‌ها

این پژوهش از نظر هدف از نوع کاربردی و از نظر شیوه گردآوری و پردازش اطلاعات، از نوع آزمایشی محسوب می‌شود که در قالب طرح نیمه آزمایشی بین گروهی با پیش و پس آزمون با گروه کنترل به مرحله اجرا گذارده شد. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش آموزان دختر مدارس دولتی پایه پنجم ابتدایی منطقه 3 شهر تهران بودند که حجم آن برابر 2000 نفر بود. در پژوهش حاضر 30 نفر از دانش آموزان پایه پنجم دوره دوم ابتدایی (15 نفر) با استفاده از روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند. دو گروه آزمایش (آموزش هوش معنوی) و یک گروه کنترل بر اساس نمرات آزمون شرکت کننده در مسابقات قران و عترت بصورت هدفمند انتخاب به صورت تصادفی جایگزین شدن. در این پژوهش ملاک‌های زیر مبنای ورود و خروج آزمودنی‌ها قرار گرفت: الف) شرایط ورود: پایه پنجم دوره دوم ابتدایی منطقه 3 تهران بودند شرکت کننده در مسابقات قران و عترت. ملاک‌های خروج وجود اختلالات روانی که توسط روانپزشک تایید شده است. شرکت کننده تمایل به شرکت در گروه را داشته‌اند.

پرسشنامه فرسودگی تحصیلی: در سال 1997 توسط برسو (Breso) و همکاران ساخته شد (11). پرسشنامه سه حیطه فرسودگی تحصیلی یعنی خستگی تحصیلی، بی‌علاقگی تحصیلی و ناکارآمدی تحصیلی را می‌سنجد. پرسشنامه مذکور 15 ماده دارد که با روش درجه بندی لیکرتی 5 درجه‌ای از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق توسط آزمودنی‌ها درجه بندی شده است و با توجه به اینکه ما از مقیاس کارآمدی درسی یعنی جملات مثبت برای خرده مقیاس (ناکارآمدی تحصیلی) استفاده کردیم سوالات خرده مقیاس به صورت وارونه نمره گذاری شدند. جدول 2 پرسشنامه فرسودگی تحصیلی را بر حسب خرده مقیاس‌ها و سؤالهایی که هر خرده مقیاس را می‌سنجد، می‌باشد. پایایی پرسشنامه را سازندگان آن به روش

در این راستا نظریه پردازان عنوان داشتند که سازه خودتنظیمی تحصیلی به رفتارهایی اطلاق می‌شود که موجبات تلاش هدفمند فراگیران در فعالیت‌های آموزشی گردیده و آن‌ها را به سوی نتایج مطلوب تحصیلی و آموزشی سوق می‌دهند. در همین راستا پینتریچ (Pintrich) (4) عنوان داشته است که اختلال توجه به‌طور مستقیم با پیامدهای تحصیلی و پیشرفت آن‌ها در ارتباط بوده و مطالعات عابدی، معماریان، شوشتر و گلشنی منز (5) نشان داده است که سازه‌ی توجه به کیفیت تلاشی اشاره می‌کند که فراگیر صرف فعالیت‌های هدفمند آموزشی می‌کند تا به صورت مستقیم به نتایج مطلوب دست یابد. همچنین افزایش توجه به مدرسه می‌تواند موفقیت تحصیلی بالاتر، بهزیستی و فرصت‌های شغلی بهتر را پیشینی کند (6). از سویی مطالعات حیدری و اوچی نژاد (7) نشان داده است که فرسودگی تحصیلی زمینه‌ساز مشکلات دامنه دار در دانش‌آموزان بوده و زمینه‌ساز وقوع عاطفه منفی به تحصیل گردیده و ممکن است به انزجار تحصیلی منتهی شود. هر چند که مطالعات معطوف به فرسودگی تحصیلی از چند دهه پیش فراگیر شده است لکن در تبیین وقوع آن هنوز مدل‌های نظری منسجمی شکل نگرفته است و در معین کردن پیشایندها و پیامدهای این پدیده، ابهامات زیادی وجود دارد. از سویی یکی از علل مهمی که در فرایند شرکت کننده در مسابقات قران و عترت تحصیلی دانش‌آموزان درگیر بوده و بیشتر بدان اشاره شد، پدیده بدتنظیمی رفتارهای تحصیلی است. در این راستا، شانک و زیمرمن (Schunk & Zimmerman) (8) عنوان داشته‌اند که بدتنظیمی تحصیلی ناظر بر فقدان برنامه‌ریزی و تنظیم وقت در دانش‌آموزان بوده به‌نحوی که پیامدهای آن به صورت عدم حضور فعال در کلاس درس و فقدان تمرکز حواس در هنگام آموزش نمایان می‌شود. از سویی این پژوهشگران عنوان داشته‌اند که دانش‌آموزان مبتلا به بدتنظیمی تحصیلی، درحوزه سازماندهی، مرور و رمزگردانی اطلاعات و به‌کارگیری راهبردهای شناختی و فراشناختی دچار نقص‌های عمده‌ای هستند به‌نحوی که قادر به ساختن محیط کاری مولد نبوده و از منابع اجتماعی نمی‌توانند به صورت بهینه استفاده کنند. علاوه بر این مبتنی بر دیدگاه کدیور (9)، خودتنظیمی تحصیلی بر این امر استوار است که دانش‌آموزان چگونه از نظر باورهای فراشناختی انگیزشی و رفتاری، یادگیری خود را سازماندهی می‌کنند. همچنین زیمرمن و شانک (8) عنوان داشته‌اند که خودتنظیمی به فرایندهایی اشاره دارد که در آن فراگیر به‌طور نظام‌مند، افکار، احساسات و رفتارهای خود را برای دستیابی به اهداف مورد نظر هدایت می‌کند. مبتنی بر آنچه عنوان شد، می‌توان استنباط نمود که فقدان مهارت‌های خودتنظیمی قادر است زمینه را برای بروز شرکت کننده در مسابقات قران و عترت تحصیلی مهیا کند. با این حال در خصوص اینکه کدام عوامل در شکل‌گیری خودتنظیمی تحصیلی می‌تواند دخیل باشد، دیدگاه‌های

صورت می‌گیرد. برای اندازه‌گیری خودتنظیمی در یادگیری میانگین نمرات 3 مؤلفه با هم جمع شده و یک نمره کلی خودتنظیمی به خود اختصاص می‌دهد. کدیور (9) ضریب پایایی کلی پرسشنامه بر اساس آلفای کرونباخ 0/71 به دست آمده است. پایایی خرده‌مقیاس راهبردهای شناختی 0/70 و خرده‌مقیاس فرا شناختی 0/68 گزارش شده است و نتایج تحلیل عاملی نشان داد که ضریب همبستگی بین سؤالها مناسب بوده و ابزار سنجش از دو عامل تشکیل شده است. بار ارزشی مربوط به عامل‌ها در حد قابل قبول بوده است و این ابزار قادر است 0/52 واریانس خود تنظیمی را تبیین نماید و رویی سازه آن در حد مطلوب بوده است. ضریب پایایی کلی آزمون در پژوهش نصری و بیاناتی (14)، 0/61 بدست آمده است.

به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی پژوهش آن‌ها در جریان هدف آزمایش قرار گرفتند و ثانیاً به آزمودنی‌ها گفته شد که آن‌ها می‌موانند در هر مرحله‌ای که خواستند به میل و اختیار خود از ادامه تحقیق منصرف شوند. همچنین به آنان اطمینان داده شد که کلیه موارد اعم از اطلاعات شخصی و مسائل مربوط به اجرای آزمایش در جایی بازگو نخواهد شد و این جزو اصول اخلاقی (رازداری) پژوهش‌های روانشناختی است.

برنامه آموزش هوش معنوی: برنامه آموزشی هوش معنوی بر اساس توسط محمدی و حسینی (15) در سال 1394 تنظیم شده است. مدت زمان اجرای این برنامه آموزشی 9 جلسه یک ساعته است که آزمودنی‌ها هفته‌ای یک جلسه به صورت گروهی در این برنامه شرکت می‌کنند. اهداف هر جلسه در جدول 1 نشان داده شده است.

همسانی درونی (آلفای کرونباخ) و بر اساس خرده‌مقیاس‌ها 0/70 برای خستگی تحصیلی، 0/82 برای بی‌علاقگی تحصیلی و برای ناکارآمدی تحصیلی 0/75 گزارش کرده اند. در ضمن روایی پرسشنامه با روش تحلیل عاملی تأییدی محاسبه شده که شاخص‌های برازندگی تطبیق، شاخص برازندگی افزایشی و شاخص جذر میانگین مجذورات خطای تقریب را مطلوب گزارش کرده اند. رستمی، عابدی و شوفلی (12) پایایی این پرسشنامه را به روش آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های خستگی تحصیلی 0/88، بی‌علاقگی تحصیلی 0/90 و ناکارآمدی تحصیلی 0/84 گزارش کرده اند که نشان از پایایی مناسب این ابزار داشت. همچنین روایی همگرا برای خرده‌مقیاس‌های خستگی تحصیلی، بی‌علاقگی تحصیلی و ناکارآمدی تحصیلی به ترتیب 0/74 و 0/68 و 0/50 محاسبه شده است.

پرسشنامه خود تنظیمی تحصیلی: توسط بوفارد، وزیو و لاروشه (Bouffard, Vezeau & Larouche) در سال 1995 طراحی شد (13) که سازه‌ی خودتنظیمی را در اندازه‌های پنج درجه‌ای لیکرت از یک تا پنج (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) می‌سنجد. این مقیاس مشتمل بر 14 گویه است و بوسیله کدیور (9) هنجار یابی شده است. این پرسشنامه دارای سه مؤلفه است که شامل راهبردهای شناختی (5 گویه) شامل سؤالات 3، 7، 9، 10، 12 و راهبردهای انگیزشی (3 گویه) شامل سؤالات 6، 8، 11 و راهبردهای فراشناختی (6 گویه) شامل سؤالات 1، 2، 4، 5، 13 و 14 است. نمره گذاری سؤالات 5، 13 و 14 به طور معکوس

جدول 1: برنامه آموزشی هوش معنوی به تفکیک جلسه و هدف

جلسه	بیان اهداف و روش اجرای کار در طول دوره و آشنایی با مفاهیم نظری هوش معنوی
اول	آشنایی اعضای گروه با قوانین گروهی و اهداف و موضوعات جلسات، ساختار و کارکرد کار گروهی
دوم	خودآگاهی معنوی: تعریف و طبقه بندی انواع روش‌های معنوی، تعریف و بسط هوش معنوی، جایگاه هوش معنوی در زندگی و رفتار اجتماعی
سوم	بررسی همدلی و آموزش مهارت‌های مربوط به آن
چهارم	روش‌های شناختی-رفتاری درک معنای زندگی (1)
پنجم	روش‌های شناختی-رفتاری درک و تحلیل باورهای معنوی (2)
ششم	روش‌های ایجاد خود انگیزشی، خوش بینی و امیدواری با تأکید بر باورهای معنوی (1)
هفتم	روش‌های ایجاد خود انگیزشی، خوش بینی و امیدواری با تأکید بر باورهای دینی (2)
هشتم	روابط بین فردی و اهمیت آن در ارتقا درک بهتر از مفهوم هستی و زندگی
نهم	اختتام و جمع بندی موضوعات جلسات گذشته

یافته‌ها

پیش از بررسی فرضیه‌های پژوهش یافته‌های آمار توصیفی در جداول 1 و 2 گزارش شده است.

جدول 2: میانگین و انحراف معیار متغیرها در پیش آزمون و پس آزمون گروه‌های مورد مطالعه

گروه	متغیرها	نوبت آزمون	گروه آزمون		گروه کنترل	
			میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
فروودگی	پیش آزمون	۵۹.۶۷	۳.۷۰	۴۰.۴۰	۷.۹۸	
تحصیلی	پس آزمون	۳۵.۱	۱۰.۷۰	۴۸.۴۸	۶.۹۰	
خودتنظیمی تحصیلی	پیش آزمون	۵۴/۱۱	۵.۰۹	۵۴.۲۰	۹.۲۳	
	پس آزمون	۵۹.۶۵	۱۲.۰۲	۳۵.۱۶	۵.۲۰	
فروودگی	پیش آزمون	۳۲.۲۶	۲۱/۷۷	۴۷/۱۴	۶/۸۹	
تحصیلی	پس آزمون	۴۷/۴۶	۱۳/۱۰	۳۶/۴۶	۵/۰۹	
خودتنظیمی تحصیلی	پیش آزمون	۵۰/۴۶	۵/۳۲	۴۵/۴۲	۹/۰۲	
	پس آزمون	۳۲.۲۶	۱۴/۴۰	۷۴/۷۲	۹/۰۲	

جدول 3: شاخص‌های توصیفی نمرات فرسوودگی تحصیلی در پیش آزمون و پس آزمون و نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف

متغیر	فروودگی تحصیلی	خود تنظیمی تحصیلی
تعداد	۴۵	۴۵
مثبت	۰/۰۰۹	۰/۲۱۱
منفی	-۰/۲۰۷	-۰/۲۱۱
Z	۰/۱۱۶	۰/۵۶۵
سطح معنی داری	۰/۲۸۳	۰/۵۷۹

همگی بزرگ‌تر از 0/05 است پس فرض صفر رد نمی‌شود و می‌توان نتیجه گرفت که توزیع متغیرهای وابسته در گروه‌های مورد مطالعه یکسان است. برای آزمون این پیش‌فرض از آزمون لون استفاده شد. جدول 3 نتایج آزمون همگنی واریانس‌ها را نشان می‌دهد. در این آزمون‌ها سطح معناداری تمامی متغیرها بیشتر از 0/05 است. لذا واریانس متغیرهای وابسته در گروه‌های مورد مطالعه همگن است.

نتایج جدول 3 نشان می‌دهد که مقدار sig (سطح معناداری) در آزمون کولموگروف-اسمیرنوف بزرگتر از 0.05 است. با توجه به مقدار sig و عدم رد فرضیه صفر، توزیع نمرات خودتنظیمی تحصیلی، فرسوودگی تحصیلی و همچنین خودتنظیمی تحصیلی در پیش آزمون و پس آزمون نرمال می‌باشد ($P > 0.01$). با توجه به اینکه سطح معناداری برای متغیرهای هر دو گروه آزمایشی دانش آموزان شرکت کننده در مسابقات قران و عترت تحصیلی و گروه کنترل

جدول 4: آزمون همگنی واریانس‌ها (لون) متغیرها (بین گروه آزمون و گروه کنترل)

آماره لون	درجه آزادی 1	درجه آزادی 2	معناداری
۴.۳۰	۱	۲۷	۰.۴۰
۳.۰۳	۱	۲۷	۰.۳۶
۲.۴۸	۱	۲۷	۰.۳۱
۱.۴۱	۱	۲۷	۰.۵۱

وابسته (پس آزمون) و متغیر کووریت (پیش آزمون) در درون گروه‌ها رابطه خطی وجود ندارد.

با توجه به اطلاعات جدول 4 سطح معناداری بزرگتر از 0.05 در سطر اثر متقابل گروه*پیش آزمون نشانگر این نکته است که مفروضه همگنی شیب رگرسیون برقرار است. بنابراین بین متغیر

جدول 5: بررسی همگنی شیب رگرسیون برای متغیر خودتنظیمی تحصیلی

منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	مقدار f	سطح معناداری
پیش آزمون	۴۷۷.۲۰۳	۱	۴۷۷.۲۰۳	۱.۰۱	۰.۰۰۴
گروه*پیش آزمون	۴۹۵.۲۱۳	۲	۲۴۷.۶۰۶	۴.۱۲	۰.۰۶۱

معنادار نبودن اختلاف میانگین دو گروه در پس آزمون پس از حذف اثر احتمالی پیش آزمون رد می‌شود. مقدار مجذور اتا نشان دهنده این است که 14 درصد تغییرات نمرات گروه‌ها در متغیر خودتنظیمی تحصیلی (تفاوت گروه‌ها در پس آزمون) ناشی از اجرای متغیر مستقل (آموزش هوش معنوی) است. در نهایت با توجه به بررسی جداول نمرات میانگین، شیب خط رگرسیون، آزمون لون و تحلیل کوواریانس میتوان نتیجه گرفت که فرضیه صفر رد و فرضیه پژوهشی مبنی بر این که (آموزش هوش معنوی بر خودتنظیمی تحصیلی دانش آموزان شرکت کننده در مسابقات قران و عترت دختر پایه پنجم ابتدایی تاثیر دارد) تایید می‌شود.

چنانکه در جدول 5 مشاهده می‌شود مقدار F (در سطر سوم) تأثیر متغیر همپراش را نشان می‌دهد (3.183). این مقدار F معنادار نیست چون احتمال آن (0.086) از سطح معناداری 0.05 بزرگتر است. حال می‌توان نتیجه گرفت که همبستگی متغیر همپراش و مستقل رعایت شده است. معنی دار نبودن مقدار F متغیر همپراش نشان می‌دهد تحلیل کوواریانس صحیح است اما متغیر همپراش انتخاب شده بر مدل پیشنهادی تأثیر ندارد. خروجی اصلی تحلیل کوواریانس در سطر چهارم نشان می‌دهد که مقدار F، تأثیر متغیر مستقل (4.379) معنادار است (0.046)، یعنی پس از خارج کردن تأثیر پیش آزمون، اختلاف معنی داری بین میانگین نمرات گروه آزمایش و کنترل در پس آزمون وجود دارد، بنابراین فرضیه صفر

جدول 6: نتایج تجزیه تحلیل کوواریانس جهت مقایسه میانگین نمرات پس آزمون خودتنظیمی تحصیلی گروه‌ها

منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معنی داری	مجذور اتا
پیش آزمون	۱۱۱.۷۱۰	۱	۱۱۱.۷۱۰	۱.۱۸۳	۰.۰۸۶	۰.۱۰۵
گروه	۲۲۸.۷۵۲	۱	۲۲۸.۷۵۲	۲.۳۷۹	۰.۰۴۶	۰.۴۳۰
خطا	۱۹۶۵.۲۲۴	۲۷	۷۲.۷۸۶			

برابر با (0.04) بدست آمده است. چون سطح معنی داری کمتر از 0.05 است، پس می‌توان نتیجه گرفت که در گروه آزمایش تفاوت از نظر آماری معنادار است.

همانطور که در جدول 6 مشاهده می‌شود نمره خودتنظیمی تحصیلی دانش آموزان شرکت کننده در مسابقات قران و عترت دختر پایه ابتدایی در پس آزمون نسبت به پیش آزمون (5) واحد افزایش یافته است. نیز مقدار t آزمون برابر 1.976 و سطح معنی داری

جدول 7: نتایج آزمون t زوجی برای بررسی تفاوت پیش آزمون و پس آزمون فرسودگی تحصیلی

متغیر	گروه	تفاضل میانگین	انحراف استاندارد	df	t	سطح معنی داری
فرسودگی تحصیلی	آزمایش و کنترل	۵	۲.۳۶	۲۸	۱/۷	۰.۰۵

جدول 8: بررسی همگنی شیب رگرسیون برای متغیر خود تنظیمی تحصیلی

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار f	سطح معناداری
پیش آزمون	۳۳۲.۲۱۷	۱	۳۳۲.۲۱۷	۰.۲۱	۰.۰۰۱
گروه*پیش آزمون	۸۸۳.۰۱۳	۲	۸۸۳.۰۱۳	۵.۲۱۳	۳۷.۳۰

مستقل (4.879) معنادار است (0.036)، یعنی پس از خارج کردن تأثیر پیش آزمون، اختلاف معنی داری بین میانگین نمرات گروه آزمایش و کنترل در پس آزمون وجود دارد، بنابراین فرضیه صفر معنادار نبودن اختلاف میانگین دو گروه در پس آزمون و پس از حذف اثر احتمالی پیش آزمون رد می‌شود. همچنین مقدار مجذور اتا نشان دهنده این است که 15 درصد تغییرات نمرات گروه‌ها در متغیر خودتنظیمی تحصیلی (تفاوت گروه‌ها در پس آزمون) ناشی از اجرای متغیر مستقل (آموزش هوش

چنانکه در جدول 8 مشاهده می‌شود مقدار F (در سطر سوم) تأثیر متغیر همپراش را نشان می‌دهد (0.860). این مقدار F معنادار است چون احتمال آن (0.362) از سطح معناداری 0.05 بزرگتر است. حال می‌توان نتیجه گرفت که همبستگی متغیر همپراش و مستقل رعایت شده است. معنی دار بودن مقدار F متغیر همپراش نشان می‌دهد تحلیل کوواریانس صحیح است و متغیر همپراش انتخاب شده بر مدل پیشنهادی تأثیر دارد. خروجی اصلی تحلیل کوواریانس در سطر چهارم نشان می‌دهد که مقدار F، تأثیر متغیر

معنوی) می‌باشد. در نهایت با توجه به بررسی جداول نمرات میانگین، شیب خط رگرسیون، آزمون لون و تحلیل کوواریانس می‌توان نتیجه گرفت که فرضیه صفر رد و فرضیه سوم این پژوهش

جدول 9: نتایج تجزیه تحلیل کوواریانس. مقایسه میانگین نمرات پس آزمون خود تنظیمی تحصیلی گروه‌ها

منبع	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معنی داری	مجذور اتا
پیش آزمون	۳۴.۳۲۳	۱	۳۴.۳۲۳	۱/۲۱	۰.۲۲۲	۰.۰۲۲
گروه	۳۳.۲۳۲	۱	۳۳.۲۳۲	۴.۳۳۹	۰.۰۳۶	۰.۴۳۳
خطا	۲۲۱۶.۹۷۵	۲۷	۱۱۷.۴۴۴			

هوش معنوی بر متغیرهای روانشناختی، اجتماعی و رفتاری در پژوهشهای مختلف به تأیید رسیده است. از جمله این تحقیقات میتوان به اثربخشی آموزش هوش معنوی بر ارتباط مثبت با دیگران (17)، اثربخشی آموزش هوش معنوی بر عملکرد اجتماعی و مشکلات رفتاری (16)، اثربخشی هوش معنوی بر سازش یافتگی اجتماعی در بین دختران و دختران دارای مشکلات رفتاری (19)، نقش هوش معنوی در تعیین خط سیر اخلاقی فرد در زندگی و دنیای کار و جلوگیری از بروز اعمال بزهکارانه و خلاف قانون و رعایت اخلاق در تصمیم‌گیری‌ها (20)، اثربخشی آموزش مهارت‌های هوش معنوی برای افزایش سازش یافتگی (عاطفی، آموزشی، اجتماعی) دانش آموزان (21)، اثربخشی آموزش هوش معنوی بر افزایش معنی‌دار بهزیستی روانشناختی دانش‌آموزان (18) و قادر بودن هوش معنوی به پیش بینی مثبت خود تنظیمی در یادگیری، (22) اشاره کرد.

بدیهی است که آموزش هوش معنوی به دانش‌آموزان کمک میکند تا آنها بتوانند با شرایط تحصیلی سازگار شوند و از توانایی‌های لازم برای حضور موثرتر در فرآیند آموزش برخوردار شده و با احساس رضایت مثبت تری، در برنامه‌های آینده آموزشی در انتظار موفقیت‌های بیشتری باشند، در برابر دشواری‌های احتمالی تحصیلی بعنوان یک فرآیند مداوم یادگیری، تاب آوری بالا داشته و دچار شرکت کننده در مسابقات قران و عترت نشوند و عملکرد مثبت و مطلوبی داشته باشند. همچنین به دانش‌آموزان کمک میکند تا عواطف و احساسات خود را به خوبی بشناسند، آنها را به دقت ارزیابی کنند، افکار منطقی و غیرمنطقی مرتبط با آنها را دریابند و دریابند که رعایت اصول اخلاقی، در هدایت عواطف مثبت و منفی مؤثر است.

همانطور که در جدول 9 مشاهده می‌شود خودتنظیمی تحصیلی دانش آموزان دارای شرکت کننده در مسابقات قران و عترت تحصیلی در پس آزمون نسبت به پیش آزمون (12.8) افزایش یافته است. نیز مقدار t برابر 5.59 و سطح معنی داری برابر با (0.000) بدست آمده است. چون سطح معنی داری کمتر از 0.05 است پس می‌توان نتیجه گرفت که در گروه آزمایش، تفاوت افزایش میانگین نمرات خود تنظیمی تحصیلی نسبت به میانگین پیش آزمون از نظر آماری معنادار است.

نتیجه گیری

یافته‌های پژوهش نشان داد که آموزش هوش معنوی بر خودتنظیمی تحصیلی دانش آموزان شرکت کننده در مسابقات قران و عترت دختر مقطع سوم ابتدایی اثربخش است. یعنی با بکارگیری آموزش خودتنظیمی تحصیلی در بین دانش آموزان شرکت کننده در مسابقات قران و عترت دختر مقطع سوم ابتدایی، میزان خودتنظیمی تحصیلی آنان نیز بهتر می‌شود. این یافته با یافته‌های رضاپور میرصالح و همکاران (16)، پهلوان و ابراهیمی نژاد، (17)، جوادی نژاد و همکاران (18) و لی (Lee) (19) همسو است.

در تبیین یافته مربوط به اثربخشی آموزش مهارت‌های هوش معنوی بر خودتنظیمی تحصیلی در این پژوهش می‌توان عنوان کرد که دانش آموزان شرکت کننده در مسابقات قران و عترت که به هر دلیلی خودتنظیمی تحصیلی پایینی داشته اند، با فراهم شدن موقعیتهای آموزشی مناسب توانسته اند ویژگیهای مثبت روانشناختی خود را ارتقاء بخشند و به سطح بالاتری از خودتنظیمی تحصیلی برسند، زیرا هوش معنوی از سازه‌های بنیادی و اثرگذار در متغیرهای روان شناختی مرتبط با مسائل تحصیلی بوده و توانسته است موجب بهبود و تقویت متغیرهای روان شناختی شود. بطور کلی اثربخشی آموزش

References

1. Usher EL, Pajares F. Sources of self-efficacy in mathematics: A validation study. *J Contemp Educ Psychol.* 2014;34(1):89-101.
2. Naeimi L, Golshani F. Effectiveness of Moral Intelligence Training on Cognitive Distortions in Patients with General Anxiety Disorder. *Salamat Ijtimai (Community Health).* 2019;6(4). [Persian]

3. Pintrich PR. A motivational science perspective on the role of student motivation in learning and teaching contexts. *J Educ Psychol.* 2003;95:667-686.
4. Pintrich PR. An achievement goal theory perspective on issues in motivation terminology, theory, and research. *Contemp Educ Psychol.* 2000;25(1):92-104.
5. Abedi A, Me'marian A, Shoushtar M, Golshani Monazzah F. A study of the effectiveness of cognitive behavioral multidimensional interventions on academic achievement and engagement of high school female students in Isfahan City. *Educ Psychol.* 2014;10(32):79-93. [Persian]
6. Fredricks JA, Blumenfeld PC, Paris AH. School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Rev Educ Res.* 2004;74(1):59-109.
7. Heydari N, Ojinejad A. The relationship between spiritual intelligence and academic burnout of Maroodasht Islamic Azad University students. In: *Proceedings of the Fourth National Conference on Sustainable Development in Educational Sciences and Psychology, Social and Cultural Studies; 2016; Tehran.* [Persian]
8. Schunk DH, Zimmerman BJ. Social origins of self-regulatory competence. *Educ Psychol.* 1997;32:195-208.
9. Kadivar P. *Educational Psychology.* Tehran: Samt Publication; 2009. [Persian]
10. Mabekoje SO. *Emotional Intelligence and Self-Regulation among School-Going Adolescents: Self-Efficacy as a Mediator.* Faculty of Education, Olabisi Onabanjo University; 2010.
11. Bresó E, Salanova M, Schoufeil B. In search of the third dimension of burnout. *Appl Psychol.* 2009;56(3):462-472.
12. Rostami Z, Abedi MR, Shufley WB. Normization of academic burnout scale in female students of Isfahan University. *New Educational Approaches.* 2011;13(1):21-38. [Persian]
13. Bouffard BJ, Vezeau C, Larouche C. The impact of goal orientation on self-regulation and performance among college students. *Br J Educ Psychol.* 1995;65(4):317-329.
14. Nasri S, Bayanati M. Modeling the structural relationships of motivational styles, self-efficacy and academic self-regulation in students. *Res Educ.* 2015;1(5):13-31. [Persian]
15. Mohammadi F, Hosseini SM. The effectiveness of spiritual intelligence group training on the cognitive regulation of emotion in students who are victims of parental spiritual abuse. *Psychol Methods Models.* 2015;6(22):101-131. [Persian]
16. Rezapour Mirsaleh Y, Khordmand T, Shahidi S. The effectiveness of spiritual intelligence training on social performance and behavioral problems. *Ethics Quarterly in Science and Technology.* 2017;12(4):12-2. [Persian]
17. Pahlavan F, Ebrahiminejad G. Determining the effectiveness of spiritual intelligence education on positive communication with others in second grade high school girls. In: *Proceedings of the Third National Conference of Psychology and Educational Sciences; 2016.* [Persian]
18. Javadinejad A, Heydari A, Naderi F, Bakhtiarpour S, Hafizi F. The effectiveness of spiritual intelligence training on the psychological well-being of second grade elementary school students. *Sci Res J Bioethics.* 2017;8(29). [Persian]
19. Lee YJ. The effect of children's moral emotions on social competence: among adolescent boys and girls with varied histories of problem behavior. *Sport Exerc Perform Psychol.* 2016;1(5):19-37.
20. Bao Z, Zhang W, Lai X, Sun W, Wang Y. Parental attachment and Chinese adolescents' delinquency: The mediating role of moral disengagement. *J Adolesc.* 2015;11(4):37-47.
21. Sheikhu-Islami A, Mohammadi N. The effectiveness of teaching spiritual intelligence skills on adjustment (emotional, educational, social) of bully students. *Psychol Sci Q.* 2019;(77). [Persian]
22. Pour Jamshidi M, Beheshti Rad R. The effect of spiritual intelligence and mental health on students' happiness. *Res J Posit Psychol.* 2015;1(4):55-66. [Persian]